

1. Indledning

Stigende antal statistikker ...

Gennem de seneste to årtier er der sket en betydelig udvidelse af antallet af statistikker indenfor arbejdsmarkedsområdet. Dertil kommer en række udvidelser indenfor det erhvervsstatistiske område, som giver en yderligere belysning af arbejdsmarkedet. Antallet af statistikker til beskrivelse af arbejdsmarkedet er i dag således stort - og stadigt stigende.

Udvidelsen af arbejdsmarkedsstatistikken afspejler et stigende behov for en mere differentieret beskrivelse af arbejdsmarkedet, end der tidligere var brug for. Før anvendelsen af den aktive arbejdsmarkedspolitik var beskæftigelsen og arbejdsløsheden de centrale begreber i beskrivelsen af arbejdsmarkedet. I det seneste årti er der gennem den aktive arbejdsmarkedspolitik blevet indført en række mellemformer på arbejdsmarkedet, der især har rettet sig mod at opkvalificere arbejdsløse - enten i form af beskæftigelsesforanstaltninger eller uddannelse. Samtidig har den også rettet sig mod de beskæftigede i form af øget kvalificering og tidligere tilbagetrækning. Disse nye tiltag har i sig selv gjort det vanskeligere at beskrive udviklingen på arbejdsmarkedet på en konsistent måde.

... giver også problemer

Denne udvikling har medført flere problemer. For det første stiller det mere rummelige arbejdsmarked nye krav til den statistiske belysning. De nye krav til statistikken er kun delvist blevet opfyldt ved en forøgelse af antallet af primærstatistikker. For det andet bliver det vanskeligere for statistikbrugeren at holde rede på, hvorledes sammenhængen er - og skal være - mellem de enkeltstående opgørelser. For det tredje er der af forskellige grunde forskel på opgørelser og statistikker, der egentlig skulle give ens resultater. Forskellen kan skyldes, at den ene statistik er opbygget som en stikprøve, mens den anden er en totaltælling. Stikprøver har en usikkerhed, som gør, at der kan blive forskel mellem to talserier, som skulle vise samme udvikling.

Disse kan løses med ...

Hvad kan vi - Danmarks Statistik - gøre for at skabe den sammenhæng i arbejdsmarkedsstatistikken, der vil give et bedre overblik over udviklingen på arbejdsmarkedet og lette anvendelsen af statistikken, når vi samtidig arbejder med en stigende omkostningsbevidsthed?

... integrerede statistiksystemer

Vi mener, at svaret på dette er *integrerede statistiksystemer*, der

- skaber en samlet ramme for de forskellige dele af arbejdsmarkedet,
- bygger på allerede etablerede statistikker,
- dokumenterer sammenhængen mellem disse og
- skaber hurtigere statistikker med en bredere belysning ved at kombinere strukturstatistikernes fordelinger med konjunkturstatistikernes hurtighed.

1.1. Det 3-årige projekt Arbejdsmarkedsbalancer

Internationalt arbejde

Ideen om integreret arbejdsmarkedsstatistik er langt fra ny i den internationale debat. Ideen er inspireret af den succes nationalregnskaberne har haft i de sidste 50 år. Arbejdet startede omkring 1970 i FN, og i 1979 udgav den Internationale Arbejdsorganisation (ILO) den første håndbog om integration i arbejdsmarkedsstatistikken. På ILO's International Conference of Labour Statisticians i januar 1993 fremlagde ILO et forslag om et *labour accounting system*, som sigtede mod en opstilling af fælles begreber og standardtabeller samt integration af forskellige kilder

Danmark som foregangsland	<p>på dette område. Siden er arbejdet fortsat i enkelte lande, især Holland og Norge. I 1994 blev temaet taget op i EUROSTAT.</p> <p>Danmark har længe arbejdet med integration af data på tværs af datakilderne. Igenem 1970'erne og 1980'erne blev det personstatistiske registersystem etableret. Det består af en række selvstændige statistikker, der alle bygger på individbaserede statistikregistre, og som via personnummeret er integreret på mikroniveau. Det er dog ikke al arbejdsmarkedsstatistik, der er integreret i dette statistiksysteem, hvorfor der ikke er etableret en sammenhæng i datakilderne for alle arbejdsmarkedsstatistikkerne.</p>
3-årigt dansk projekt	<p>På denne baggrund blev det besluttet, at iværksætte et dansk projekt med det formål at opbygge et statistiksysteem, der skulle integrere de forskellige statistikker, der belyser det danske arbejdsmarked. Projektet blev etableret som et 3-årigt projekt, og det er blevet gennemført ved en medfinansiering fra EU's socialfond.</p>
Litteraturstudier	<p>Projektet blev opdelt i en række delprojekter, hvoraf det første var en nøje gennemgang af den omfangsrige internationale litteratur, der er blevet skrevet i de sidste 10 år om emnet. Det hollandske arbejde har været til stor inspiration for det danske projekt, og metoden bag det danske arbejdstidsregnskab stammer grundlæggende fra Holland.</p>
Studier af danske kilder ...	<p>Det næste skridt var at sammenligne de danske kilder og redegøre for de begrebsforskelle, der er i disse. Dette arbejde, der startede i efteråret 1995, er blevet understøttet af de målsætninger for Danmarks Statistik, der blev fastlagt i foråret 1996 i "Strategi 96"¹. Arbejdet med Strategi 96 har bl.a. medført, at der er blevet arbejdet med en øget dokumentation af de enkelte statistikker.</p>
... og sammenhængen mellem disse	<p>Projektgruppen har koncentreret sig om sammenhængen mellem de enkelte statistikker især med hensyn til brug af begreber og populationer. Ved forskelle mellem ensbenævnte begreber, er det blevet undersøgt, om forskellene kunne forklares som definitoriske eller om de stammede fra forskelle i statistikkernes populationer eller stikprøver.</p> <p>Denne gennemgang har medført, at der i visse tilfælde er fundet fejl i statistikkerne. Disse fejl er blevet rettet, og har øget kvaliteten i statistikkerne. Hele denne proces har stået på siden midten af 1997. Processen vil fortsætte, idet den hidtil kun har omfattet en begrænset del af det samlede systeem.</p>
Nye integrerede statistiksysteem	<p>Sideløbende med kildegennemgangen er det via et indledende seminar i foråret 1996 og de løbende debatter i den tilknyttede følgegruppe blevet kortlagt, hvor det eksisterende statistikberedskab har sine mangler, og hvor det er muligt at opbygge nye integrerede statistiksysteem.</p>
Arbejdsmarkedsregnskabet ...	<p>For det første mangler en konsistent belysning af omfanget af befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet, der skal supplere den årlige statusopgørelse. Personbeskrivelsen skal udvides til at omfatte alle former for tilknytning set over en periode, således at befolkningen ikke blot klassificeres efter deres hovedtilknytning. Der skal således indføres en mere differentieret klassificering af befolkningen, der tager højde for alle tilstande på arbejdsmarkedet og kombinationer af disse. Som eksempler på forskellig tilknytning til arbejdsmarkedet over en periode kan nævnes en person i fuldtidsbeskæftigelse hele perioden, en person i fuldtidsbeskæftigelse i en del af perioden og arbejdsløs i resten, en efterlønsmodtager med beskæftigelse i 200 timer gennem perioden eller en uddannelsessøgende med beskæftigelse i sommerferien. Alle disse tilstande samles til helårspersoner målt i forhold til den generelle</p>

¹ Danmarks Statistik (1996c).

fuldtidsnorm, p.t. 37 timer om ugen, således at omfanget af beskæftigelse, ledighed eller en anden form for tilknytning til arbejdsmarkedet kan opgøres i samme enheder. I denne opgørelse vil en person tilknyttet arbejdsmarkedet på fuld tid tælle som én helårsperson, også selvom denne person arbejder ud over fuldtidsnormen. Denne form for volumenopgørelser kendes fra statistikkerne vedr. arbejdsløshed og arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger, men der findes ingen volumental for den samlede beskæftigelse. Ovennævnte opgørelser vil blive etableret inden for rammerne af *arbejdsmarkedsregnskabet*, der i første omgang vil blive opbygget som en årlig statistik.

... og arbejdstidsregnskabet

Med etableringen af *arbejdstidsregnskabet* dækkes et andet af de statistikbehov, der er blevet lokaliseret. På grundlag af de hidtidige statistikker har det været muligt at estimere arbejdsomfanget, men en egentlig opgørelse af den udførte arbejdsmængde har manglet. I dette nye statistiksystem beregnes antallet af præsterede timer, opgjort i såvel timer som fuldtidspersoner, antallet af job og beskæftigede samt aflønningen for det udførte arbejde. Disse begreber beregnes i et sammenhængende statistiksystem, der sikrer en indre konsistens. I dette statistiksystem er der taget udgangspunkt i nationalregnskabets definitioner med henblik på, at talserierne med tiden vil kunne indgå i nationalregnskabet.

Resultater hidtil

Med denne afrapportering fra projekt Arbejdsmarkedsbalancer, er følgende nået:

- der er opstillet de statistiske rammer til to arbejdsmarkedsregnskaber: *arbejdsmarkedsregnskabet* og *arbejdstidsregnskabet*
- arbejdstidsregnskabet - et årligt og et kvartalsvist - er blevet implementeret
- de første resultater fra dette er præsenteret.

Kommende arbejdsopgaver

I de kommende år vil der blive arbejdet med følgende:

- arbejdsmarkedsregnskabet skal implementeres - først med årlige tal og senere med kvartalsvise
- datagrundlaget for arbejdstidsregnskabet skal forbedres ved inddragelse af flere kilder
- de årlige serier i arbejdstidsregnskabet skal udvides - i første omgang med regionale serier
- de kvartalsvise serier i arbejdstidsregnskabet skal udvides - med præsterede timer for lønmodtagere og med tal for selvstændige.

1.2. Oversigt over rapporten

Integration

Såvel de internationale institutioner som Danmarks Statistik har i mange år arbejdet med integration af arbejdsmarkedsstatistik. I kapitel 2 beskrives denne udvikling kort, ligesom der i bilag 4 findes en opsummering af det internationale arbejde på området.

Den danske arbejdsmarkedsstatistik

I kapitel 3 gives en kort beskrivelse af udviklingen af den danske arbejdsmarkedsstatistik, og de vigtigste statistikker i dag gennemgås. I kapitel 4 vises hvorledes de væsentligste arbejdsmarkedsstatistiske begreber, dvs. beskæftigelse, arbejdsløshed og arbejdsstyrke beskrives i forskellige statistikker - suppleret med redegørelser for de mange forskelle. Dernæst gives en kort beskrivelse af det personstatistiske registersystem, hvor oplysninger fra forskellige kilder integreres på mikroniveau. Til sidst i kapitlet præsenteres de nye statistiksystemer.

Arbejdsmarkedsregnskab

I kapitel 5 præsenteres rammerne for det kommende arbejdsmarkedsregnskab, der dels består af et personregnskab og dels består af et volumenregnskab for befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet. Baggrunden for regnskabet gennemgås med udgangspunkt i det standardiserede livsløb. Til sidst præsenteres forskellige klassifikationer, der er blevet anvendt dels i Danmark og dels i ILO, og der lægges op til en debat om en ny officiel klassifikation af befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet.

Det årlige arbejdstidsregnskab ...

I kapitel 6 præsenteres såvel kilder som metode bag det årlige arbejdstidsregnskab, hvori der beregnes konsistente tal for beskæftigelse, job, præsterede arbejdstimer samt lønsum. I kapitlet præsenteres de anvendte kilder og de begrebsforskelle, der er i disse statistikker. En af tankegangene bag regnskabssystemet er, at de anvendte definitioner i statistikkerne skal justeres til et fælles sæt af definitioner forud for den egentlige dataintegration. Disse justeringer beskrives ligeledes efterfulgt af en gennemgang af relationerne mellem de statistiske begreber, der indgår i integrationsprocessen.

... og det kvartalsvise

I kapitel 7 præsenteres kvartalsregnskabet, hvori der beregnes konsistente tal for beskæftigelse, antal job, præsterede timer målt i fuldtidspersoner samt lønsum. I lighed med kapitel 6 præsenteres først de anvendte datakilder, hvorefter statistikmodellen introduceres. Endelig gennemgås det kvartalsvise system, hvor beregningsprocedurerne afviger meget fra beregningsprocedurerne i det årlige regnskab.

De første resultater

I tabelafsnittet vises første version af arbejdstidsregnskabet. Der præsenteres foreløbige årstal for perioden 1995 - 1997 samt kvartalstal for den tilsvarende periode. Ved anvendelse af tallene skal det erindres, at der her er tale om de første resultater, og at systemet i det kommende år vil blive genberegnet. Det forventes således, at der i slutningen af 1999 vil kunne præsenteres endelige tal for 1995, 1996 og 1997.